

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 27 mars 1941 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändring i
39 a § lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska
föreningar.*

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner, nr 13 i första kammaren av herrar *Bondeson* och *Mannerskantz* samt nr 26 i andra kammaren av herrar *Liedberg* och *Norup*. I motionerna, vilka äro likalydande, hemställes att riksdagen ville för sin del antaga ändring av 39 a § i lagen om ekonomiska föreningar, förslagsvis i följande riktning: I stadgarna må bestämmas, att föreningssammanträdes befogenhet, i vad rör andra frågor än i 42 § 1 mom. avses, skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda föreningsmedlemmar; dock må, där bolag eller annan samfällighet eller stiftelse är medlem i föreningen, ledamot av sådan samfällighets eller stiftelses styrelse eller delägare i samfälligheten därtill kunna utses.

Beträffande styrelse och föreningssammanträde innehåller *lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar* bland annat följande bestämmelser.

Styrelseledamot skall vara medlem i föreningen; dock må, där bolag eller annan samfällighet eller stiftelse är medlem i föreningen, ledamot av den samfällighets eller stiftelses styrelse eller delägare i samfälligheten vara ledamot av föreningens styrelse (20 §). Sin rösträtt å föreningsstämma är föreningsmedlem berättigad att överlåta å annan medlem (36 §). I stadgarna må bestämmas, att föreningssammanträdes befogenhet, i vad rör andra frågor än i 42 § 1 mom. avses, skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda föreningsmedlemmar. Sammanträde, som hålles av sålunda utsedda, vare såsom föreningssammanträde ansett; dock må rösträtt ej överlåtas (39 a §).

Bestämmelser svarande mot dem i 39 a § lagen om ekonomiska föreningar hava upptagits jämväl i vissa andra författningar. Sålunda stadgas i lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar att i understödsförenings stadgar må bestämmas, att föreningssammanträdes befogenhet skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda personer. Sammanträde som av dessa personer hålles vare såsom föreningssammanträde ansett; dock att dylik person ej äger överlåta sin rösträtt å sammanträde på annan (39 §). Kungl. förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor innehåller föreskrift, att i central-sjukkassa skall föreningssammanträdes befogenhet helt utövas av valda ombud. Härvid skall gälla, att ombud skola väljas särskilt av medlemmarna från varje lokalsjukkassa och särskilt av de medlemmar, som icke tillhöra lokal-

sjukförsäkring, i visst förhållande till antalet inom varje medlemsgrupp. I fråga om lokalsjukförsäkring som har flera än 1,000 medlemmar skall föreningssammanträdes befogenhet likaledes utövas av valda ombud (37 §). Kungl. förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor upptager bestämmelse, att i erkänd arbetslöshetskassa som har lokalavdelningar å olika orter skall den befogenhet, som tillkommer sammanträde med kassan, helt utövas av valda ombud (29 §).

39 a § i lagen om ekonomiska föreningar, vilken paragraf medger en representativ anordning i fråga om utövandet av medlemmarnas beslutanderätt, infördes genom en lagändring år 1928. Förslag till denna lagändring framlades av Kungl. Maj:t genom en proposition, nr 19, till 1928 års riksdag. Enligt det förslag till lagtext som remitterades till lagrådet för yttrande skulle i 39 a § upptagas bestämmelse, att i stadgarna må bestämmas att förenings-sammanträdes befogenhet skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda *personer*. Mot sistnämnda ord framställdes anmärkning av lagrådet, som yttrade:

Enligt fjärde stycket i 20 § skall styrelseledamot vara medlem i föreningen eller åtminstone på visst angivet sätt stå föreningen nära. Den föreslagna 39 a § däremot låter kretsen av valbara personer vara obegränsad; den överensstämmer härutinnan med sina motsvarigheter i lagarna om sjukförsäkring och om understödsföreningar. Svårigen kan det dock anses behövt eller lämpligt att uppdraga föreningssammanträdes befogenhet åt andra än föreningsmedlemmar, och det hemställes att detta ord införes i stället för »personer» i första punkten. Måhända har det ej heller varit tänkt annat än att blott medlemmar skulle kunna utses till fullmäktige. Härpå tyder såväl användningen av uttrycket »röstberättigad medlem» (ej blott »röstberättigad») i 31 och 38 §§ som ock den omständigheten att 87 § ansetts kunna bibehållas oförändrad. Finge nämligen 39 a § tolkas så att även icke-medlemmar kunna väljas, bleve härav en följd att sådana fullmäktige, som ej äro medlemmar, å ena sidan sakna den behörighet att göra framställning eller anmälan, som nämnes i 31 och 38 §§, och å den andra ej äro underkastade den skadeståndsskyldighet varom 87 § stadgar. Varken det ena eller andra torde vara åsyftat.

I det förslag som förelades riksdagen erhöll 39 a § därpå den lydelse som framgår av gällande lag, varvid föredragande departementschefen anförde, att med anledning av vad lagrådet yttrat beträffande denna paragraf däri vidtagits vissa ändringar, väsentligen av redaktionell natur.

Såsom motivering för det framställda förslaget anföres i de nu förevarande motionerna:

Enligt 39 a § lagen om ekonomiska föreningar må i stadgarna för en ekonomisk förening bestämmas, att föreningssammanträdes befogenhet, i vad rör vissa frågor, skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda föreningsmedlemmar. Till ombud vid sålunda konstituerat föreningssammanträde kan alltså väljas endast den, som själv är medlem av föreningen. Ehuru icke direkt föreskrivet torde få antagas, att till ombud jämväl kan väljas styrelsen som sådan för en förening, som är medlem av en förening med bestämmelse i stadgarna, som nyss sagts. Hinder skulle däremot möta, att till ombud

valdes den, som är medlem av den anslutna föreningen. Å andra sidan medges i föreningslagen, att den, som allenast är medlem av en på angivet sätt ansluten förening, kan väljas till ledamot av den förenings styrelse, till vilken föreningen är ansluten. I 20 § föreningslagen stadgas nämligen, att där bolag eller annan samfällighet eller stiftelse är medlem i föreningen, ledamot av den samfällighets eller stiftelses styrelse eller delägare i samfälligheten må vara ledamot av föreningens styrelse. Till det regelmässigt betydelsefullare uppdraget i en förening kan sålunda väljas den, som allenast är medlem av den anslutna föreningen, däremot kan han ej väljas till ombud vid ett förenings-sammanträde, konstituerat jämlikt 39 a § i föreningslagen, ehuru detta uppdrag måste anses förhållandevis obetydligt.

Nu angivna bristande följdriktighet har särskild betydelse för vissa producentsammanslutningar. Det rationaliseringsarbete, som under de senare åren fullföljts inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse, har nämligen i viss omfattning tagit sig uttryck däri, att ett flertal föreningar sammanlutit sig genom att som medlemmar inträda i en därför särskilt bildad förening, vilken det därefter tillkommit att för de anslutna föreningarnas räkning handhåva den affärsmässiga delen av verksamheten. Att bilda en förening, i vilken de angivna föreningarnas medlemmar inträtt som medlemmar, har stött på den stora svårigheten, att härför skulle fordrats skriftlig ansökning från envar av dessa medlemmar, något som skulle varit så mycket besvärligare som antalet medlemmar härvid ofta varit mycket stort, i vissa fall uppgående till flera tusen. Å andra sidan har det i den sålunda nybildade föreningen, till vilken anslutning kunnat vinnas direkt av producenterna, framstått som nödvändigt, att representationen fått utövas enligt bestämmelserna i 39 a § i föreningslagen. Det hindret har då uppstått, att till ombud vid sådan föreningsstämma icke kunnat utses den, som endast indirekt tillhört föreningen.

Varje anledning synes saknas att uppehålla den stränga bestämmelsen om medlemskap som krav för valbarhet till ombud vid förenings-sammanträde jämlikt 39 a § föreningslagen, särskilt då den icke gäller för val av ledamot av styrelsen för föreningen.

Det i motionerna framförda spörsmålet står i visst samband med en fråga som behandlades vid 1938 års riksdag. I en inom andra kammaren väckt motion, nr 73, förordades sådan ändring i lagen om ekonomiska föreningar som säkerställer juridiska personers rätt att genom valda ombud tillvarata sina intressen vid föreningarnas sammanträden. I motionen anfördes bland annat, att juridiska personer ofta ägde andelar i ekonomiska föreningar. Sådana andelsägare måste vid bevakandet av sina intressen i den ekonomiska föreningen företrädas av valda ombud. Därvid brukade ofta personer som icke själva vore andelsägare utses till ombud, detta för att ombudet mera obundet skulle kunna företräda samfälligheten. Emellertid hade det visat sig att delade meningar rådde beträffande tillåtligheten av en sådan representation.

Första lagutskottet, som behandlade motionen, yttrade i sitt i anledning av densamma avgivna utlåtande, nr 18, följande:

Den nu gällande lagen av år 1911 om ekonomiska föreningar innehåller i 36 § bland annat en regel att, därest ej annorlunda finnes bestämt i föreningsstadgar, föreningsmedlem är berättigad överlåta sin rösträtt *å annan medlem*.

I förevarande motion anføres ett exempel på att en juridisk person, som var medlem i en ekonomisk förening, av en skiljenämnd förvägrats att utöva sin rösträtt å föreningsstämma genom ombud som icke självt var medlem i föreningen. Skiljedomen torde hava grundat sig på nyssnämnda stadgande. Motionären föreslår därför att lagen om ekonomiska föreningar måtte ändras så att möjligheten av en sådan lagtolkning uteslutes.

När en juridisk person som är medlem av en förening inställer sig genom en sin representant å föreningsstämma, bör det enligt utskottets förmenande icke så betraktas, som om den juridiska personen »överlätit sin rösträtt» å representanten; den juridiska personen kan ju icke utöva sin rösträtt annorledes än genom någon som äger företräda densamma på grund av fullmakt eller eljest. Vid sådant förhållande synes regeln att föreningsmedlem endast äger överlåta sin rösträtt å annan medlem ej lägga hinder i vägen för en juridisk person att å föreningsstämma låta sig företrädas av en representant som icke för egen del äger rösträtt å stämman. (Jfr beträffande tolkningen av kommunallagarnas motsvarande bestämmelse regeringsrättens årsbok 1932 sid. 126.)

Då någon lagändring alltså icke synes erforderlig för att en juridisk person som är medlem av en ekonomisk förening skall äga till ombud å föreningsstämma utse annan än medlem i föreningen, får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan bifölles av riksdagen.

Utskottet.

Enligt de bestämmelser som upptagas i den år 1928 införda 39 a § i lagen om ekonomiska föreningar har det representativa systemet blivit av lagstiftningen godkänt för dylika föreningar. Den beslutanderätt som eljest tillkommer medlemmarna samlade till föreningssammanträde kan således, med visst undantag, överlämnas åt en av valda ombud bestående fullmäktigförsamling. Den representativa organisationsformen var redan år 1928 praktiskt tilllämpad och inom sjukkasse- och understödsföreningsrörelsen jämväl lagfäst. De på dessa områden gällande föreskrifterna tjänade såsom förebild vid utformningen av nyssnämnda paragraf i lagen om ekonomiska föreningar. På förslag av lagrådet infördes emellertid — med avvikelse från förebilderna — den bestämmelsen att endast föreningsmedlemmar kunna utses till ombud. Såsom motivering anfördes, att det svårigen kunde anses behövt eller lämpligt att uppdraga föreningssammanträdes befogenhet åt andra än föreningsmedlemmar.

Utskottet har inhämtat att, såsom motionärerna framhållit, kravet på att endast föreningsmedlemmar kunna utses till ombud i fullmäktigförsamlingen kan lägga hinder i vägen för anordningar vilka framstå såsom ändamålsenliga. Sålunda ha inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse bildats föreningar, vari såsom medlemmar ingått, vid sidan av fysiska personer, även särskilda sammanslutningar. Vid tillämpningen av den representativa ordningen för fattande av beslut inom den överordnade föreningen har man ansett lagstadgandet icke medgiva att till ombud i fullmäktigförsamlingen utses en person, som endast är medlem av en underförening och således allenast indirekt ansluten till den större förening, vars medlemmar han skolat representera. Att märka är nämligen att i 39 a § icke upptagits någon motsvarighet

till bestämmelsen i 20 § fjärde stycket föreningslagen att, där bolag eller annan samfällighet eller stiftelse är medlem i föreningen, ledamot av den samfällighets eller stiftelses styrelse eller delägare i samfälligheten må vara ledamot av föreningens styrelse.

Motionärerna ha nu föreslagit en omredigering av 39 a § efter mönster av nyssnämnda bestämmelse i 20 § fjärde stycket föreningslagen. Förslaget går således ut på att, då bolag eller annan samfällighet eller stiftelse är medlem i ekonomisk förening, ledamot av sådan samfällighets eller stiftelses styrelse eller delägare i samfälligheten skall kunna utses till ombud i fullmäktigförsamlingen. Enligt utskottets uppfattning föreligger behov av en översyn av hithörande bestämmelser, men utskottet har ansett sig icke nu böra taga ståndpunkt till redigeringen av de erforderliga lagändringarna. På grund härav får utskottet hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande frågan om villkoren för behörighet att utses till ombud vid sammanträde som avses i 39 a § föreningslagen samt för riksdagen framlägga det förslag som därav må föranledas.

Stockholm den 27 mars 1941.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Gärde*, *Wagnsson*, *Brandt**, *Verner Andersson*, *Ahlkvist*, *Ekströmer* och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Ryberg*, *Olsson* i Mellerud, *Björling*, *Lindberg* i Stockholm, *Sundström* i Vikmanshyttan, *Hansson* i Vännäsby och *Andersson* i Mölndal.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.